

RAD DRUŠTVA TIJEKOM 1991. I 1992. GODINE

20 GODINA RADA DRUŠTVA

U svibnju 1992. na svečanoj sjednici u Hrvatskom narodnom kazalištu Društvo je za dvadesetogodišnji rad na području kulture dobilo Nagradu grada Splita. Bilo je to izuzetno priznanje za jubilej društva koje od svog početka radi na dobrovoljnoj osnovi. Namjera je bila jubilej proslaviti svečano, ali i radno priređivanjem ciklusa predavanja o povijesti Dalmacije XIX–XX stoljeća, izložbom o radu Društva, svečanom sjednicom i akademijom, dodjelom povelja zaslužnim članovima i suradnicima. Naše planove poremetio je rat, pa je jubilej proslavljen skromnije. Tako je 26 prosinca 1991. održana svečana sjednica u foyeru Hrvatskog narodnog kazališta kada su uz kratko podsjećanje što je napravljeno u proteklih 20 godina, podijeljene povelje zaslužnim članovima i suradnicima. Istog dana navečer održana je svečana akademija na kojoj su prikupljeni dobrovoljni prilozi za obnovu ratom uništenih spomenika kulture.

S obzirom na ovaj jubilej, vrijedi ukratko se podsjetiti na to što je napravljeno u proteklih 20 godina. Društvo prijatelja kulturne baštine osnovano je 25. lipnja 1971. u foyeru Hrvatskog narodnog kazališta od grupe splitskih intelektualaca, štovatelja i ljubitelja kulturne baštine potaknutih činjenicom o nedovoljnoj brizi i svijesti širih slojeva građana za kulturne spomeničke vrijednosti. Osnovni zadatak Društva – proširivanje znanja i poštovanje prema kulturno-povijesnim spomenicima, starinama i umjetničkom stvaralaštvu – kao i one ostale određene Statutom, Društvo je ostvarivalo u svojim komisijama za predavanja, izlete, vođenja, spomen-obilježja i imena ulica i trgova, proslavu Dana Društva, komisiju za graditeljsko nasljeđe, a od početka izdaje i časopis "Kulturna baština".

Do danas je organizirano preko 180 predavanja iz područja arheologije, likovnih umjetnosti, graditeljstva, povijesti, etnografije, toponimije, glazbe, politike itd.; a predavači su bili razni stručnjaci.

Organizirani su bili i izleti, te obilasci spomenika sa svrhom da se upozna kulturno nasljeđe diljem Republike, te u inozemstvu od kojih se mogu izdvojiti oni u Italiju (Ancona-Jakin, molizanski Hrvati), Austriju (gradišćanski Hrvati) i u Mađarsku.

Od 1984. jedan predstavnik Društva član je općinske Komisije za spomen-obilježja, imena ulica i trgova. Nastojanja Društva su bila, a to su i sada, da se obilježe i budu zastupljeni nazivi važnih događaja i osoba iz svih razdoblja naše povijesti. Prihvaćeni su neki prijedlozi Društva, da se imenuju ulice kao npr.: da se nazovu ulice Ive Tijardovića, Jakova Gotovca, Jerolima Miše, Ante Zupe, Kamila Tončića. Postavljeno je nekoliko spomen ploča: Jakovu Gotovcu, ploča na zgradi u kojoj je izabrana prva hrvatska uprava grada, ploča u predvorju knjižare "Vid Morpurgo" na Pjaci, kao i ona na Kmanu gdje je splitski težak iz Velog varoša posadio sadnicu čemresa s groblja Sustipan.

U spomen na 22 travnja 1501. kada je Marko Marulić dovršio "Juditu", Društvo taj dan slavi kao svoj i sve ove godine obilježava ga polaganjem vijenaca na grob i spomenik Marulića, te svečanim akademijama na kojima je sudjelovalo ukupno oko 240 izvođača.

Od 1972. izlazi godišnjak "Kulturna baština" znanstveno-popularnog karaktera, a okuplja kulturne, znanstvene i prosvjetne radnike koji svojim člancima obogaćuju spoznaju o kulturnoj baštini Splita i okolice, te pružaju građu za nova proučavanja. Do 1991. objavljeno je 20 brojeva, te nekoliko tematskih izdanja kao što su "Život Marka Marulića – Spličanina", "Narodni preporod

u Splitu 1882.", br. 16 posvećen Samostanu konventualaca sv. Frane na Obali, "Kamilo Tončić" i br. 19 posvećen Dioklecijanovoj palači.

Grupa mladih osnovana je 1987. potaknuta događajima oko izgradnje zaobilaznice u Solinu. Oni su čistili arheološke lokalitete, po školama postavljali izložbu o Saloni i vodili učenike po iskopinama. Radi što veće stručnosti povezali su se s Arheološkim muzejom iz Splita koji je organizirao tečaj za muzejske povjerenike. Mladi su sudjelovali i u čišćenju crkvice sv. Luke u Varošu.

Od značajnijih akcija Društva (samostalnih ili u suradnji s drugim društvima i organizacijama) svakako treba spomenuti:

- zalaganje da se zgrada Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu obnovi u izvornom obliku nakon požara 1975.
- organizacija proslave 100. obljetnice hrvatskog narodnog preporoda u Splitu (1982. g.)
- obilježavamo 100. obljetnice osnutka Splitskog muzičkog društva "Zvonimir" (1984. g.)
- poticaj za rekonstrukciju Samostana sv. Frane na Obali s nizom predavanja (1985. g.)
- priređivanje izložbe "Stare crkvice na Marjanu" u povodu Dana zaštite spomenika kulture (1988. g.)
- izložba, video projekcija i okrugli stol pod nazivom "Dioklecijanova palača – anno domini 1988."
- prikupljanje novčanih sredstava za obnovu crkvice sv. Nikole na Marjanu
- organizacija znanstvenog skupa "Šidakovi dani" o temi "Prosvjetne i obrazovne ustanove u prošlosti Dalmacije" (1990. g.)

Želeći očuvati graditeljsko nasljeđe Splita Društvo se zalagalo za zaštitu starih ambijenata grada i pojedinačnih povijesnih građevina (prosvjede zbog zapuštenosti okolice crkvice sv. Trojice i Gospe od Žnjana, zaštita secesijske vile Tončić kao spomenika kulture, sugestije o osvjetljavanju stare gradske jezgre feralima, sudjelovanje u javnim raspravama oko Provedbeno-urbanističkog plana povijesne jezgre Splita i Generalnog urbanističkog plana Splita, itd.).

1982. g. Društvo je za uspješan desetogodišnji rad dobilo brončani grb grada Splita.

GRADITELJSKO NASLJEĐE

U svibnju 1991. Društvo je člankom u "Slobodnoj Dalmaciji" reagiralo na divlju gradnju pored Dioklecijanova vodovoda u Solinu, zahtijevajući brzi i odlučniji prijelaz s papirnatih rješenja o rušenju bespravno izgrađenih objekata na rušenje.

U listopadu 1991. Društvo je Zavodu za gospodarenje gradom dostavilo svoje poglede o Provedbeno-urbanističkom planu za područje između Zagrebačke ulice i ukopa pruge u Splitu smatrajući da je ta lokacija povoljna za trenutno proširenje Naučne biblioteke, ali ne i za dugoročno rješenje problema adekvatnog smještaja ove važne institucije. Društvo tom prilikom upozorava i na potrebu očuvanja skladnog historicističkog izgleda zgrada u Zagrebačkoj ulici.

U prosincu 1991. Društvo se svojim primjedbama uključilo u javnu raspravu o Konceptiji GUP-a Splita smatrajući odredbe o baštini oskudnima i općenitima tj. da je za područje zaštićenih gradskih cjelina potrebno definirati kriterije zaštite, a za novija područja konkretizirati kakva je zaštita potrebna.

U veljači 1992. Društvo je reagiralo na opomene nadležnih institucija iz Zagreba koje se odnose na premještanje arhivske građe Splita u druge gradove ako se ne pronađe odgovarajući prostor u Splitu za njeno čuvanje. Budući da Historijski arhiv i Naučna biblioteka rade u krajnje nepovoljnim uvjetima koji postupno oštećuju njihove funduse, Društvo je pokušalo pridonijeti rješenju problema zalažući se za ideju da se Historijski arhiv preseli u prostorije tvrđave na Gripana, a da se postojeći kapaciteti Naučne biblioteke prošire ili da se kompletno preseli (uz potrebne dogradnje) u neiskorištene prostorije Omladinskog doma.

S tim u vezi rado smo u srpnju 1992. podržali apel Muzejskog društva Split da se značajnim ustanovama grada (Naučna biblioteka, Prirodoslovni muzej, Historijski arhiv, Galerija umjetnina i Etnografski muzej) osiguraju odgovarajući uvjeti rada kako vrijedna građa koju čuvaju ne bi i dalje bila izložena propadanju.

Također smo uz stručno vodstvo organizirano posjetili najnovija iskapanja istočnog dijela Dioklecijanovih podruma. U studenome 1992. sudjelovali smo u javnoj raspravi o Nacrtu PUP-a splitskog predjela Dobri.

PREDAVANJA

Nastavljajući s tradicijom priređivanja popularnih predavanja za širi krug građana, Društvo je priredilo ova predavanja:

15. siječnja 1991.	dr. Duško Kečkemet: "Jerolim Miše – slikar"
5. veljače 1991.	dr. Antun Cvitanić: "Statut srednjovjekovnog Splita"
19. veljače 1991.	mr Sofija Buličić: "Splitski srednjovjekovni novac"
19. ožujka i 16. travnja 1991.	Perislav Petrić, prof.: "Split kojega više nima"
2. travnja 1991.	Milan Ivanišević, prof.: "Anđeo Uvodić – splitski slikar"
21. svibnja 1991.	Perislav Petrić, prof.: "540 godina bratovštine sv. Roka"
28. svibnja 1991.	Tomislav Bužančić, dipl. ing.: "Graditeljstvo u zavičaju"
29. listopada 1991.	Stanko Piplović, dipl. ing.: "Zaštita kulturnih dobara od ratnih razaranja"
14. siječnja 1992.	mr. Joško Belamarić: "Croatia rediviva – obnova Hrvatske poslije rata"
21. siječnja 1992.	dr. Nenad Cambi: "Antičke osnove balkanskih podjela"
31. ožujka 1992.	dr. Antun Cvitanić: "Državno-pravno značenje Trpimirove darovnice 852. godine"
21. travnja 1992.	dr. Mirjana Škunca: "Jakov Gotovac i Split"
26. svibnja 1992.	Perislav Petrić, prof.: "O Luću i Manušu u riječi i slici"
7. listopada 1992.	mr. Miljenko Grgić: "Splitske muzikalije 18. stoljeća"
3. studenoga 1992.	Jagoda Mardešić, prof.: "Zaštitna arheološka istraživanja u Ulici kralja Zvonimira u Solinu"
1. prosinca 1992.	Ivo Doneli, prof.: "Konzervacija i restauracija stakla"
15. prosinca 1992.	Perislav Petrić, prof.: "Postanak Splita i starih splitskih predgrada"

IZLETI

Izleti su jedna od atraktivnijih aktivnosti Društva broj kojih je u ovom izvještajnom razdoblju zbog rata prepolovljen i sveden na obilaske u okolici Splita. Organizirani su ovi izleti:

6. travnja 1991.	Zadar
12. svibnja 1991.	Hvar
1. lipnja 1991.	Blaca
16. svibnja 1992.	Kaštel-Lukšić
22. rujna 1992.	posjet izložbe Arheološkog muzeja "Od zemlje do muzeja" u Solinu
4. studenoga 1992.	posjet članova Predsjedništva Rižinicama i Šupljaj crkvi prilikom arheoloških iskapanja.

IZDAVAČKA DJELATNOST

1991. iz tiska je izašao 20. broj časopisa "Kulturna baština" koji je i ovaj put stručnim i izvornim znanstvenim člancima svojih suradnika obogatio znanja o kulturnom naslijeđu Splita. 100. obljetnicu osnutka Obrničke škole u Splitu Društvo je obilježilo izdavanjem knjige "Kamilo Tončića" autora Stanka Piplovića, a u kojoj je obrađen život i rad. ing. Kamila Tončića, nastavnika i ravnatelja te Škole, te osnivača Etnografskog muzeja i Galerije umjetnina.

Početak 1992. iz tiska je izašao 21. broj "Kulturne baštine". Zamisao Ureništva je bila da većim dijelom bude posvećen Marku Maruliću i njegovom djelu u godini obilježavanja 490. obljetnice "Judite". Međutim, ratna stvarnost djelomično je promijenila tu koncepciju. Suočeno s barbarskim ubijanjem i razaranjem svega hrvatskoga, Predsjedništvo Društva se u rujnu 1991. posebnim apelom obratilo UNESCO-u u Parizu (kao najvišoj organizaciji Ujedinjenih naroda za promicanje i zaštitu odgoja, znanosti i kulture) da međunarodne organizacije snagom svog autoriteta zaustave barbarska ratna razaranja hrvatske kulturne baštine. U poglavlju časopisa naslovljenom "*In barbaros!*" objavljena je ta i kasnija dopisivanja Društva i UNESCO-a iz kojih se vide želje i nastojanja međunarodnih organizacija da pomognu, ali i njihovo nerazumijevanje stvarnog stanja i srži problema ovog rata.

U travnju 1992. iz tiska je izašlo posebno izdanje – A. Duplančić: Bibliografija i indeks "Kulturne baštine" od br. 1 do 20 – u povodu 20 godina rada Društva i izdavanja časopisa.

Predstavljanje "Kulturne baštine" br. 21 i Bibliografije bilo je u sklopu "Marulićevih dana" 24. travnja 1992. u foyeru Hrvatskog narodnog kazališta, a govorili su Gordana Sladoljev i dr. Ivo Babić koji je naglasio da "u tipičnom diskontinuitetu naše povijesti, sa prekidima, zaletima, padovima i usponima, prokopati u ovom gradu - još uvijek tijesnom, u prostoru koji se još nije zgusnuo – kontinuitet objavljivanja časopisa i djelovati neprekidno i uspješno dva desetljeća, ravno je pothvatu. Upravo Društvo prijatelje kulturne baštine Split i ovaj časopis pokazuju kako briga za baštinu može biti uspješna tek ako ta baština ima nasljednike".

IMENOVANJE ULICA, TRGOVA, TE POSTAVLJANJE SPOMEN OBILJEŽJA

Od 1984. g. Društvo je posredstvom svoje predstavnice Gordane Šladoljev prisutno u radu općinske Komisije za spomen obilježja, imena ulica i trgova, koja je tijekom 1991. i 1992. imala pune ruke posla zbog sveobuhvatnog preimenovanja splitskih ulica. Od samog početka sudjelovanja u radu ove Komisije stav Društva je bio da budu zastupljena imena ljudi i događaja iz svih razdoblja naše povijesti naročito važnih za grad Split, ali i za Hrvatsku.

Uz financijsku pomoć splitskog Fonda kulture Društvo je postavilo spomen ploču hrvatskom skladatelju Jakovu Gotovcu u sklopu "Marulićevih dana '92".

1992. Društvo je dalo prijedlog za obilježavanje spomenika kulture u Splitu pločicama s natpisom o kojem se spomeniku radi i iz kojeg je stoljeća.

MLADI DRUŠTVA

Mladi Društva pripremili su materijal za četvrti broj glasila "Baština" koji nije tiskan zbog nedostatka financijskih sredstava. Zajedno s osnovnom školom "Split 3" (ex "Veljko Vlahović") mladi su sudjelovali u realizaciji odgojno-obrazovnog projekta "Stoljeća hrvatske državnosti" o kojem je snimljena video kazeta. Tako je bio održan niz predavanja, recitala, okrugli stol, te izložba cilj kojih je bio upoznati učenike s bogatom poviješću Hrvata od doseljenja do danas, te državnim ustrojstvom kroz stoljeća.

Nadalje, mladi sređuju bibliotečni fond Društva s cca 700 knjiga i časopisa koje je Društvo sakupilo razmjnom i donacijama. Osim vođenja novih članova po antičkoj Saloni, interno su održali nekoliko predavanja uz video projekcije o gradovima Europe. Također su organizirali već spomenuta predavanja o zaštitnim arheološkim istraživanjima u Ulici kralja Zvonimira u Solinu, te konzervaciji i restauraciji stakla.

"MARULIĆEVI DANI"

U okviru republičke manifestacije "Marulićevi dani", Društvo je 1991. godine sudjelovalo time što je po dugogodišnjoj tradiciji 22. travnja položilo spomen-vijence na grob i spomenik Marka Marulića. Tom prilikom izveden je kratak glazbeno-recitatorski program, a prigodnu riječ

u crkvi sv. Frane u ime Društva održali su Gordana Sladoljev i Ivo Donadini. Na molbu Društva Ivo Bego bez ikakve naknade očistio je od grafita spomenik Maruliću na Trgu braće Radić. Istog dana navečer u foyeru HNK akademik Kruno Prijatelj predstavio je 20. broj časopisa "Kulturna baština" uz prigodnu riječ intendanta dr. Ive Sanadera i predsjednice Društva Gordane Sladoljev. U travnju 1992. Društvo je kao jedan od suorganizatora, u ovoj manifestaciji sudjelovalo nizom aktivnosti. 21. travnja dr. Mirjana Škunca održala je predavanje o temi "Jakov Gotovac i Split". 22. travnja Društvo je položilo vijence na grob i spomenik Marka Marulića, a uz kratak kulturno-umjetnički program prigodnu riječ su u ime Društva održali Gordana Sladoljev i Ante Sapunar. 23. travnja u povodu 10. obljetnice smrti skladatelja Jakova Gotovca Društvo je postavilo i svečano otkrilo spomen ploču na kući u Bajamontijevoj ulici 7 u kojoj se rodio ovaj vrstan skladatelj. Tom prilikom uz prigodni program govorila je dr. Nada Ružić u ime Sekretarijata prosvjete i kulture, te Gordana Sladoljev u ime Društva.

24. travnja u foyeru HNK dr. Ivo Babić predstavio je 21. broj časopisa "Kulturna baština" i Bibliografiju "Kultrune baštine" 1-20.

Gradonačelnik dr. Petar Slapničar uručuje Nagradu grada Splitsa za Društvo prijatelja Kulturne baštine predsjednici Društva

"KNJIGA MEDITERANA"

Od 1992. Društvo se pojavljuje i kao suorganizator "Knjige Mediterana". Na ovoj međunarodnoj znanstveno-kulturnoj manifestaciji održanoj od 27. rujna do 7. listopada Društvo je preuzelo organizaciju završne svečanosti u Konkatedrali sv. Petra. Mr. Miljenko Grgić održao je predavanje o temi "Splitske muzikalije XVIII. st." Nakon prigodne riječi koju je u ime Društva održala Gordana Sladoljev, te završne riječi o manifestaciji akademika Krune Prijatelja, izveden je instrumentalno-vokalni koncert u čijem programu su bila izvedena djela hrvatskih i drugih skladatelja od baroka do danas, a u izvođenju č. s. Mirte Škopljanac-Maćina, Josipa Biskupovića, Ivana Borčića, "Chorusa spalantensis", Joška Alajbega, Branka Kljakovića, te Nene Smodlaka.

SKUPŠTINA DRUŠTVA

8. prosinca 1992. u dvorani kina "Zlatna vrata" održana je redovita Skupština Društva. Nakon izvještaja tajnice o radu Društva, knjigovode u financijskom poslovanju, te Nadzornog odbora za razdoblje od listopada 1990. do studenoga 1992. izabran je 21 član Predsjedništva koje je na svom prvom konstituirajućem sastanku formiralo komisije u sljedećem sastavu: predsjednik: Ante Sapunar; zamjenici predsjednika: Gordana Sladoljev, Stanko Piplović; knjigovođa: Marija Pilić, tajnica: Dajana Šaškor; administratori i ekonomi: Nada Karlovac, Anči Franičević; knjižničar: Ivo Hrgović; uredništvo časopisa: Frano Baras (nije član Predsjedništva), Ivo Donadini, Duško Kečkemet (nije član Predsjedništva), Slavko Muljačić (nije član Predsjedništva), Ante Sapunar, Gordana Sladoljev; komisija za izlete i vođenja: Frane Senjanović, Desa Srdarević, Zvonimir Barišić; komisija za spomen-obilježja, imena ulica i trgova: Perislav Petrić, Gordana Sladoljev; komisija za predavanja: Milan Šebić, Gordana Sladoljev, Ivo Hrgović, Vjekoslava Sokol; komisija za proslavu Dana Društva: Mladen Ivić, Miljenko Grgić, Petar Zdravko Blajić, Desa Srdarević; komisija za graditeljsko nasljeđe: Stanko Piplović, Bosiljka Bezić, Petar Rossi. Član Predsjedništva također je i Karlo Grenc.

U Nadzorni odbor imenovani su: Miroslav Bonačić, Frane Carević i Mladen Znidarčić.

Dajana Šaškor